

Д/р
15571

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет романо-германської філології
Кафедра теоретичної і прикладної фонетики англійської мови

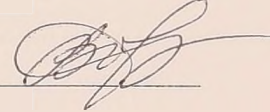
Дипломна робота

бакалавра (СД)

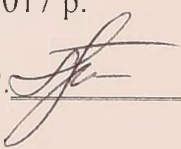
на тему: «Просодичні маркери здивування (на матеріали англійських фільмів)»

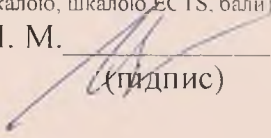
«Prosodic markers of surprise expression in English films»

Виконав: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020303- філологія
Плукчі Анастасія Григорівна

Керівник: к.філол.н., доц. Олінчук В.В.

Рецензент: к.філол.н., доц. Калинюк О. О.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 10.05 2017 р.
Завідувач кафедри Григорян Н.Р.

Захищено на засіданні ЕК № 2
протокол № 97 від 23.06, 2017 р.
Оцінка Вігм. / A / 90
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)
Голова ЕК Колегаєва І. М.
(підпис)

Одеса – 2017

429569

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Теоретичні передумови дослідження діалогу	6
1.1. Проблема визначення діалогу. Класифікація діалогів.....	6
1.2. Лексико-синтаксична та фонетична структура діалогу	13
Розділ 2. Лінгвальні засоби реалізації висловлювань-здивувань	18
2.1. Теоретичне осмислення засобів реалізації висловлювань-здивувань.....	18
2.2. Засоби реалізації висловлювань-здивувань.....	20
Розділ 3. Просодичні характеристики реплік-здивувань	25
3.1. Методика експериментально-фонетичного дослідження.....	25
3.2. Результати аудиторського аналізу	30
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44
Summary.....	47

ВСТУП

На теперішній час нам відома лише невелика кількість завершених досліджень, спеціально спрямованих на конкретне розв'язання проблем інтонаційного оформлення емоційно забарвлених висловлювань, що виражають почуття радості, гніву, захоплення. При цьому в реальних процесах підвищення англійської мовленнєвої культури тих, хто навчається, даний перелік типів емоційних висловлювань як відомо, не є достатнім. Він, на нашу думку, повинен бути розширений за рахунок впровадження в процес навчання норм інтонуювання також висловлювань, що виражають почуття здивування, невдоволення, протесту, задоволення і т. ін. Більше того, практика показує необхідність пріоритетного вивчення феномену англійського висловлювання-здивування як однієї з найбільш частотних мовленнєвих одиниць, що функціонує в реальних ситуаціях ділової та культурної комунікації.

Метою даного дослідження є обґрунтування необхідного комплексу просодичних засобів актуалізації семантики різних видів висловлювань-здивувань шляхом встановлення основних закономірностей та специфіки їх інтонуювання.

Як **робоча гіпотеза** висувається припущення про те, що для підвищення ефективності процесу навчання коректного інтонуювання англійського емоційного мовлення все реально функціонуюче в ньому розмаїття видів висловлювань-здивувань, що мають різні відтінки виражених почуттів, доцільно представляти комплексом відомих просодичних засобів, формалізованих у вигляді певної інваріантної інтонаційної моделі та її варіантних реалізацій.

Аналіз стану проблеми дослідження показав, що для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання**:

1. Проаналізувати видатні характеристики діалогу і розробити

класифікацію діалогу залежно від певних його характеристик та означити основні риси лексико-граматичної та фонетичної структури діалогічного мовлення; проаналізувати різні погляди видатних лінгвістів на цей аспект з використанням прикладів з художньої літератури.

2. Визначити та систематизувати комунікативно-прогматичні типи висловлювань-здивувань за видами відображених у них емоцій і виражених почуттів.

3. Встановити роль просодичних засобів у реалізації семантики видів висловлювань-здивувань.

4. Експериментально визначити закономірності взаємодії просодичних підсистем в процесах реалізації висловлювань-здивувань у різних мовленнєвих ситуаціях.

5. Провести дослідження на перцептивному рівні з використанням діалогічних фрагментів з англомовних фільмів та серіалів.

Об'єктом дослідження є процес реалізації англійських висловлювань-здивувань у різних комунікативних ситуаціях.

Предметом дослідження є структура та характер взаємодії підсистем інтонації в реалізації різних видів висловлювань-здивувань в англійському діалогічному мовленні.

Матеріалом дослідження слугував експериментальний корпус фрагментів діалогічних текстів, взятих із художніх творів англійських та американських авторів, а також фрагменти англомовних фільмів.

Комплексна **методика** дослідження базувалася на використанні загальнонаукових методів: а) емпірико-теоретичних: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, моделювання та методи системного аналізу систем; б) емпіричних: спостереження, порівняння, експерименту; в) експериментально-фонетичних: аудитивного аналізу; г) спеціальних: звукозапису, обробки саундтреків і т.д.

Структура роботи, зумовлена поставленими в ній метою і завданням,

містить: вступ, три розділи, висновки, бібліографію (вітчизняних і зарубіжних авторів) і список досліджуваної літератури та експериментального корпусу фільмів.

У вступі обґрунтовується актуальність вибраної теми, визначається об'єкт і предмет дослідження, викладається його гіпотеза, формулюється мета та завдання дослідження, його актуальність, практичне й теоретичне значення, а також матеріали і методи дослідження.

У першому розділі викладаються теоретичні передумови дослідження: узагальнюються наявні в лінгвістичній та психологічній літературі наукові уявлення про англійське діалогічне мовлення як об'єкт лінгвістичного дослідження, та виведення класифікації діалогів за їх особливостями. **Другий розділ** знайомить з засобами реалізації висловлювань-здивувань.

У третьому розділі розглянуто просодичні характеристики реплік-здивувань і наведено результати експериментально-фонетичного дослідження та їх лінгвістична інтерпретація.

У висновках узагальнено результати виконаного дослідження, сформульовано його основні висновки і накреслено можливі перспективи подальших досліджень.

Бібліографія включає список джерел, використаних у праці.

Розділ 2. Лінгвальні засоби реалізації висловлювань-здивувань

2.1. Теоретичне осмислення засобів реалізації висловлювань-здивувань

Відповідно до основних теоретичних уявлень комунікативної лінгвістики, спрямованої на дослідження комунікативного значення мовних одиниць усіх рівнів, що забезпечують мовленнєво-розумову та емоційну діяльність людини, прийнято вважати, що мовлення існує у формі конкретних висловлювань, у яких за допомогою невичерпного арсеналу мовних і немовних засобів в їх органічній єдності зі змістом і структурними характеристиками здійснюється вираження почуттів мовця.

Тому цілком зрозумілим є інтерес багатьох учених [3: 131; 5: 28-35; 17: 93-106; 34: 93 та ін.] до дослідження одиниць, які беруть участь в реалізації естетичної функції мови, а також до механізмів, що забезпечують емоційне забарвлення висловлювання.

Результати проведених досліджень показали, що одна з проблем семантичного вивчення емотивності полягає в складному взаємозв'язку таких понять, як номінація емоцій, їх опис і вираження у висловлюванні. З одного боку, для вираження якої-небудь конкретної емоції в подібних ситуаціях можуть бути використані вельми різні мовні або мовленнєві засоби; з іншого боку, для вираження різних емоцій можуть використовуватися одні й ті ж одиниці та механізми. Більш того, деякі неможливо позначити словами. Хоча вони виражається лексичними, просодичними або паралінгвістичними засобами.

У процесі теоретичного осмислення вказаних феноменів стало очевидним, що вираження емоції та емоційний вплив у мовленні здійснюється завдяки емотивній функції мовних одиниць, обумовленій емотивною семантикою, яка реалізується емотивами, актуалізуються в специфічних контекстах.

Зупинімось на вказаних засобах детальніше. Наприклад, М. У. Нікітін [19: 168] обґрунтовує можливість існування як двох типів змісту лексичного

ВИСНОВКИ

Висловлювання-дивування, що з комунікативної точки зору є одним із найбільш частотних різновидів висловлювань.

Здійснене ними в процесі розробки теоретичних передумов обґрунтування раціональності використання комунікативного підходу до вивчення варіантних та інваріантних просодичних характеристик висловлювань-здивувань, яке було підтвержене в результаті проведення експериментального фонетичного дослідження, уможливило здійснення практичного врахування лінгвістичних факторів у єдності з мовленнєвою ситуацією (певного часу, місця, учасників діалогу, його контексту, активності мовців, їх суб'єктивного ставлення до явищ навколишньої дійсності, різноманітність та відмінності їх емоційних реакцій на інтелектуальну інформацію, що сприймається і передається, т. ін.).

Класифікація висловлювань-здивувань, яка розроблена під кутом зору мети даного дослідження і включає наступні основи або ознаки їх систематизації: функціональна спрямованість висловлювань (оцінювальна чи спонукальна), вид емоцій, що виражаються ними (позитивні, невизначені, комплексні, негативні), вид почуттів (захват, радість, невдоволення і т. ін.), а також комплекси почуттів, які виражаються (захват-докір, образ-подив, тощо), вичерпує основні лінгвістичні ознаки аналізованих висловлювань і дає змогу адекватного опису результатів дослідження просодичних засобів їх реалізації в англійському діалогічному мовленні.

У рамках проведеного дослідження під висловлюваннями-здивуваннями ми розуміли одиниці мовленнєвої діяльності, що передають різні види емоцій (позитивні, невизначені, комплексні та негативні), які виражають деякі змішання, актуалізоване у вигляді почуття здивування, а також комплексів його певних відтінків, що виникають при переході психіки мовця з одного стану в інший у процесах переоцінки явищ навколишнього світу чи подій,

спричинених несподіваним впливом чи незвичним враженням.

У результаті проведеного дослідження теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено універсальні просодичні ознаки, які утворюють просодію висловлювань-здивувань як одиницю інтонаційного рівня, і відповідні диференціальні просодичні ознаки, що маркують їх різновиди за видом емоцій, що виражаються, і ступенем їх емоційної насиченості, зумовлені індивідуальними особливостями мовців та іншими факторами мовленнєвої ситуації.

Перцептивний аналіз просодичної організації висловлювань-здивувань показав, що висхідна ковзна усічена шкала, середній низхідний термінальний тон широкого діапазону, широкий діапазон синтагми, помірний і прискорений темп, помірна і підвищена гучність, а також варіативність тембру є універсальними й найбільш рекурентними під час актуалізації всіх видів досліджуваних висловлювань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адрони В. Г. О синтаксической семантике синтаксических структур. - М: 1979. – 146 с.
2. Александрова А. В. Проблемы экспрессивного синтаксиса. - М.: Высшая школа, 1984. – 212 с.
3. Антипова А. М. Система английской речевой интонации. — М.: Высшая школа, 1979. - 131 с.
4. Арутюнова Н. Д. Фактор адресата. - Л.: Лит-ра и язык, 1981. - С. 5-13.
5. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. - М.: Искусство, 1986. – 661 с.
6. Беркнер С. С. Некоторые явления взаимодействия реплик английской диалогической речи. Автореф. Дис. -М.: 1960. – 15 с.
7. Берлизон С. В. Сочетания типа make up и make for в современном английском языке. - М., Л.: Просвещение, 1964. – 461 с.
8. Богданов В. В. Речевое общение. Прагматические и семантические аспекты. - Л.: 1990.- 88 с.
9. Бондарко Л. В., Вербицкая Л. А. Основы общей фонетики. - Л.: 1983. – 193 с.
10. Брызгунова Е. А. Эмоционально-стилистические различия русской звучащей речи. - М.: 1984. - 117 с.
11. Галунов В. И. Речь. Эмоции, личность: проблемы и перспективы. - Л.: 1978.- С. 3-13.
12. Додонов Б. И. Эмоции как ценность. - М.: 1980. – 129 с.
13. Долгова О. В. Синтаксис как наука о построении речи. - М.: Высшая школа, 1980. – 191 с.
14. Кашурникова Л. Д. О некоторых эмоциональных конструкциях современной английской разговорной речи. - Г.: 1984. – 77 с.

15. Коротких Ж. А. Некоторые особенности английских существительных, обозначающих удивление: Автореф. дисс. - М.: 1987. - С. 25-56.

16. Кулинина Т. Н. Семантический фактор в построении оценочных предложений. - Г.: 1979. - С. 100-104.

17. Михайловская В. Н. О лексических средствах выражения эмоциональности. - Л.: 1965. - С. 93-106.

18. Микитин М. В. Основы лингвистической теории значения. - М.: 1988. - 195 с.

19. Нушикян Э. Я. Типология интонации эмоциональной речи. - Київ-Одеса: Вища школа, 1986. - С.23-37.

20. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении. - М.: 1991. - С. 56-57.

21. Рогова Г. В. Методика обучения иностранному языку. И.: 1996. - С. 57-58. – 127 с.

22. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи. - К.: 1989. – С. 156- 158.

23. Соколова. Теоретическая фонетика английского языка. - М.: 1996. - С.115. – 236 с.

24. Трохимова Э. А. Об эмоционально-оценочных предложениях в современной английской речи. - Ростов, 1966. – 59 с.

25. Филиппов А. В. Звуковой язык и «язык» жестов. - М.: 1975. - С. 14-31.

26. Шаховский В. Н. Категоризация эмоций в лексико-синтаксической системе языка. - Воронеж: 1987. – 192 с.

27. Якубинский Л. П. О диалогической речи. - М.: Наука, 1986. – 100 с.

28. Arnold M.B. Emotion and personality. - New-York: Col. UN. Press, 1960. – 78 p.

29. Charleston B. M. Studies on the emotional and the effective means of expression in Modern English. - Bern.: Franck. 1960. – 128 p.

30. Crystal D. Prosodic system and Intonation in English-Cambridge Un. Press,

1969. - P. 360-382.

31. Palmer F. R. Semantics. - М.: Высшая школа, 1991. – 93 p.

Експериментальний матеріал

32. Breakfast at Tiffany's / Directed by B. Edwards. – Paramount Pictures, 1961.

33. My Fair Lady / Directed by G. Cukor. – Paramount Pictures, 1964.

34. An Ideal Husband / Directed by O. Parker. – Miramax Films, 1999.

35. Being Julia / Directed by I. Sabo. – Hogarth Productions, 2004.

37. The Adventures of Tom Sawyer / Directed by D. Horrace. – Paramount Pictures, 1975.

Summary

The present graduation paper is dedicated to the contemporary and actual problem of modern branch of science called pragma-phonology, particularly to the problem of realization of the surprise in the English dialogical speech. The immediate aim of the paper is to analyze semantic and prosodic means of surprise expression.

The material of the investigation constitutes authentic dialogues, expressing surprise, obtained from English and American films by means of complete selection.

The paper falls into Introduction, 3 chapters of the main part, conclusion, list of Literature.

The first part provides a comprehensive survey of **diverse approaches** to the dialogical speech investigation. The positions of many linguists are systematized, as far as the definition, structure, classification, communicative purposes are concerned.

It has been reported in the literature that usually in the role of surprise bearer in dialogical speech comes forward the character of speech (speaker), who expresses his attitude towards other characters and the surrounding reality. Expressing surprise is realized through certain emotional modal connotations conveyed in dialogical speech.

Investigation of lexical means of surprise expression constitutes great interest and in itself is of no small importance, because the study of the definite word groups and definite layer can serve for assignment of such lexical means of expression of human feelings.

As to the **syntactic analysis**, the investigation permits to make a conclusion, that surprise in a dialogical text is expressed by means of definite syntactical structures having fixed character, reflected in formal structure of the text and aimed at achieving special effect upon a listener and connected with the emotional state of the speaker.

Experimental part of our investigation is dedicated to the study and research of **prosodic level**. On the perceptive level, surprise connotations are determined by the auditors with a great ease. There exists certain number of intonation parameters

differentiating surprise. They are Rising Head, Sliding Scale, Mid Fall of a wide pitch range, variations of melody, alternation of pitch range and pitch contour, quick tempo and, of course, very loud pronunciation.

The results of the paper under review will be useful for the secondary and special English schools as the practical outcome and application of the efforts spared in the course of the above said theoretical and practical research.

